

Supplering eller duplikering?

Nye tilgange til indsamling af jordfund på Københavns Museum

Den københavnske undergrund er fuld af fund. Hovedstadens løbende udvikling, og ikke mindst anlæggelsen af metrolinjer gennem middelalderbyen, bringer store mængder keramik, tekstil, læder og andet frem, som lægger sig til Københavns Museums allerede store samlinger af jordfund. Men i hvilket omfang gør nye fund samlingerne rigere? For bedre at kunne vurdere dette har Københavns Museum iværksat nye procedurer for vurdering af fund forud for accessionering.

Københavns Museum har siden 1980'erne foretaget arkæologiske udgravninger i Københavns Kommune og i Frederiksberg Kommune. Der er fundet tegn på menneskelig aktivitet fra forhistorisk tid og frem, men det er klart at området i meget høj grad er præget af den urbanisering, der ser ud til at begynde i 1000-tallet og jo fortsætter den dag i dag. Den periodemæssige tyngde på det seneste årtusinde, kombineret med ofte særdeles gode bevaringsforhold, betyder, at udgravninger i hovedstaden ofte frembringer en meget stor og varieret fundmængde. Jo længere op i tiden vi kommer, jo stærkere bliver dette billede, og Københavns Museum har derfor gennem de seneste 25 år opbygget en stor samling af jordfunden materiel kultur fra middelalderen, renæssancen og nyere tid.

Museet gennemfører i disse år en generel samlingsrevision med henblik på at forbedre tilgængeligheden af samlingerne samt at fokusere bevaringsindsatsen. Målet er, at museets samlinger i endnu højere grad skal kunne fungere som grundlag for forskning og formidling. I den forbindelse er der igangsat en proces, der skal lede frem til nye retningslinjer for accessionering og kassation på det arkæologiske område. Denne proces er gjort endnu mere relevant af de igangværende Metro Cityring-undersøgelser, der frembringer store mængder fund af snart sagt alle materialegrupper. Metro Cityringen består af sytten stationer og et kontrol- og vedligeholdelsescenter, og især de kommende stationer på Kongens Nytorv, Rådhuspladsen og Gammel Strand ligger i områder med stort arkæologisk potentiale, og hvor der allerede er dokumenteret eller forventes store mængder fund. Keramikken er velrepræsenteret og ledsages af en bred vifte af velbevaret organisk materiale i form af ben, tekstiler, læder, parykker etc., ligesom metal og

rester af metalforarbejdning udgør en væsentlig del af materialet. Dertil kommer flere store genstande i form af træ- og stenkonstruktioner.



Udgravning af voldgraven på Kongens Nytorv.
(foto Københavns Museum)

På Kongens Nytorv er hovedudgravningen afsluttet. Dette arbejde foregik i perioden januar 2010 til september 2011 og påviste mellem tre og seks meter kulturlag på pladsen. Fundene er primært relateret til



Registrering
(foto Københavns Museum)

middelalderbyen og middelalderbefæstningen og ikke mindst opfyldningen af voldgraven i 1600-tallet. På Rådhuspladsen begyndte hovedudgravningen i januar 2011 og blev afsluttet i september 2012. Kulturlagstykkelsen lå her ligeledes på tre til seks meter. Fundmaterialet herfra har mange ligheder med materialet fra Kongens Nytorv, med den forskel at den tidlige middelalder tilsyneladende er stærkere repræsenteret. På Gammel Strand er der foretaget arkæologiske undersøgelser i forbindelse med ledningsomlægninger og etablering af stationsgruben, men selve hovedudgravningen kommer først til at foregå i 2013. Her ligger kulturlagstykkelsen på mellem fire og syv meter og fundmaterialet er maritimt, meget rigt og hører hjemme i middelalder og renæssance.

Metro Cityring-undersøgelserne bevæger sig nu langsomt fra feltfasen over i beretningsfasen, og dermed er spørgsmålet omkring indsamling af fund til samlingerne også rykket tættere på. Museet har tidligere haft tradition for, at fund indsamlet i felten og registreret som del af den arkæologiske undersøgelse også blev en del af den formelle museumssamling

underlagt museumslovens bestemmelser om registrering og bevaring. Det er imidlertid i stigende grad blevet klart, at arkæologer ansat på enkelte undersøgelser ikke i tilstrækkelig grad har haft mulighed for at foretage en reel vurdering af, hvorvidt fund fremkommet ved en enkelt udgravning i tilstrækkelig grad supplerede, og ikke blot dupliserede, allerede accessionerede jordfund i museets samling. Dette forhold skyldtes nok delvist rammerne for bygherrebetalte undersøgelser, men også i høj grad at samlingernes registreringsniveau og tilgængelighed har gjort det meget vanskeligt at skabe sig overblik.

Derudover var der ikke på museet opbygget en referencetytologi, der fra udgravning til udgravning kunne sikre formel stringens i bestemmelsen af især keramik. Der var derfor en oplevelse af, at en næsten fuldstændig bevaring af fund var nødvendig for på senere tidspunkt at kunne efterprøve registreringens præcision.

Samlet set var disse to faktorer, det manglende overblik og en uklar typologi, afgørende for, at museet

Tema: Indsamling og kassation

oplevede en konstant og kraftig, og kun i ringe grad kontrolleret, udbygning af samlingen af jordfund. Imidlertid var det jo ikke klart om måden, hvorpå samlingen udviklede sig på, var uhensigtsmæssig i forhold til at skabe de bedste muligheder for fremtidig forskning og formidling. Museet valgte derfor at bevæge sig mod en mere reflekteret og kontrolleret samlingsudbygning gennem to forskellige tiltag.



Registrering og bestemmelse af mønter
(foto Københavns Museum)

For det første er der indført et principielt skel mellem på den ene side indsamling i felten og dokumentation gennem registrering, og på den anden side accessionering og bevaring. Indsamlingspolitikken i felten afhænger i høj grad af den enkelte undersøgelses hovedspørgsmål og potentiale, og har gennem de seneste år snarere udviklet sig mere ekspansivt end restriktivt. Fx indsamler museets arkæologer nu i de fleste tilfælde dyreknogler, hvad der ikke tidligere har været tilfældet. Det i felten indsamlede materiale registreres stort set alt sammen som led i den arkæologiske undersøgelse, og informationerne indføres i den relevante udgravningsdatabase og optræder som bilag til udgravningsberetninger. Men herefter skal der, på baggrund af udgravningens resultater, fundenes fremtidige forsknings- og formidlingspotentiale, samt samlingens øvrige indhold, foretages en vurdering af hvilke fund, der skal overgå til museumssamlingen og dermed formelt accessioneres. Dette er i sigens natur en proces med mange

faldgruber, al den stund at et fuldstændigt overblik over forskningsperspektiver er umuligt, samtidig med at fremtiden kan bringe nye analysemetoder og spørgsmål, der kan give ellers mindre interessante fund ny relevans. Vurderingen af fundenes potentiale skal derfor foretages på en måde, der tager højde for denne usikkerhed. Der er etableret et stående indsamlings- og kassationsudvalg, der på et bredt fagligt grundlag vurderer alle forslag til indsamling og kassation og kommer med indstilling til museets ledelse, der i sidste ende træffer beslutning om indlemmelse og udskillelse. Museet arbejder i øjeblikket på at færdiggøre de principper, der skal være gældende i denne vurderingsfase, og det er klart at museets generelle indsamlingsprincipper i høj grad også vil kunne komme til at gælde for det jordfundne materiale.

For det andet har museet igangsat arbejdet med at opbygge en referencesamling for relevante typer af jordfund. Arbejdet fokuserede i første omgang på keramikområdet, hvor referencestykker af forskellige keramiktyper blev samlet og beskrevet. Målet med referencesamlingen er dels at sikre en høj grad af stringens i registreringen, men også at tillade en mere fokuseret accessionspolitik. Når registreringen af nye keramikfund sker med henvisning til en referencesamling vil det være muligt i højere grad at foretage en repræsentativ, snarere end fuldstændig, accessionering, uden at muligheden for fremtidig efterprøvning af typebestemmelsen eller analyse med endnu ukendte metoder forsvinder.

Museet forventer, at disse nye tilgange til indsamlingsarbejdet vil betyde en markant reduktion i mængden af accessionerede jordfund. Imidlertid må fremtiden vise om dette rent faktisk bliver tilfældet, og det står også klart at det ikke er et mål i sig selv at bevare færre fund i samlingerne. Museet ønsker gennem en revision af indsamlings- og kassationspraksis at udvikle samlingerne, så de endnu mere direkte og reflekteret retter sig mod det forsknings- og formidlingsarbejde, der kan gøre resultaterne fra arkæologiske undersøgelser til en ressource og værdi for mennesker nu og i fremtiden.